

TOOLISTE HAAV

29. OKTOOBER 1934. A.

E. TÖÖLISÜHINGUTE KESKLIIDU JA TÖÖLISNÕUKOGUDE NÄALEKANDE

Kunas paraneb tööliste olukord?

Eesti majanduslik elu muutus viimasel ajal nagu rahulikumaks, stabiilsemaks. Räägitakse majanduskriisi möödumisest ja uue tõusu väljavaadetest.

Nüüd peab ka tööliskond ringi vaatama, et jõuda selgusele selle kohta, mida temale võib pakkuda praegune olukord kui ka lähem tulevik.

Kaks küsimust huvitavad tööliskonda esijoones: *palgatase ja tööturg*, s. o. tööpuuduse küsimus.

Et tööpuudus kaoks ja palgad tõuseksid, selleks on vaja, et suureneks turg Eesti tööstuse saadustele nii sise- kui välismaal.

Siseturu võimalused suurenevad siis, kui kasvab rahva ostujõud. Siin on tähtis, et rahva laiemad kihid elaksid paremini ja et nende tööst tekkinud kapital rakenduks sisemaal tegevusse ja ei valguks mitte üle piiri.

Välisuru võimalused suurenevad siis, kui tööstus suudab välismaa arenguga sammu pidada ja kui kaubalepingute sõlmimisel kaitstakse ka tööstuse huve.

Kui vaatleme praegust olukorda, siis näeme, et need eeldused pole täitunud. Põllumajandus tasub end endiselt vähe

ja nõuab rahvalt juurdemakse; metsasaaduste väljaveo tõus on juhuslikku laadi; ja kui tööstuse alal on märgata teatud paranemist möödunud aastaga võrreldes, siis ei sündinud see mitte tööliste kasuks, vaid tööliste arvel (kroonilangatamine, palgakärpimised ja uued töötasu arvutamise süsteemid). Ja tööliste vähenenud ostujõud on ju osa rahva ostujõust, s. o. siseturu mahust.

Selle vastu on aga märgata selget paranemist rahaturul. Nüüd ei kaevata rahanappuse üle, nüüd kurdetakse, et raha pole kuhugi panna ja pisitasa käib kihutustöö valuutakitsenduste ärakotamise eest, et Eesti tööjõu odavuse arvel kogutud summe saaks endiselt toimetada välismaale.

Keegi Austraalia väliseestlane *Leon Erikson* kirjutab „Postimehes“ 2. juulil ka üsna avalikult suurtest profiidiloomise võimalusest Eestis. Hra Erikson kirjutab järgmist:

„Tuleks vaid mõnesuguseid soodsaid olukordi (siin Eestis — T. H. toim.) õieti ära kasutada. Saaduste produtseerimisel on tähtis tööhinnad. Jaapan, kus tööhinnad madalad, valmistab artikleid ise ja saadab välismaale. Inglismaal on tööhinnad kõr-

ged, seepärast saadavad paljud töösturid toorained Jaapanisse ja lasevad seal valmistada ning transporteerivad siis üle ilma laiali. Kuid on mindud veelgi kaugemale. Mõned töösturid on koguni avanud Jaapanis oma ettevõtteid ja vabrikud, kus siis kohapealsete tööjõududega saadusi produtseeritakse.

Kuna Eestis on tööhinnad veelgi madalamad kui Jaapanis, siis peaks kerge võimalus olema süa kokku tõmata väliskapitali. Niisama nagu Jaapan, — peaks ka Eesti soodustama selliseid välisettevõtteid. Välis-Eesti ühing püüab omalt poolt küll kõike soodustada.“ (Meie kursiiiv — T. Hääl.)

Seega propageeritakse edasi, et Eesti olgu rahvusvahelise kapitali söödamaa, meie oma kapitalistide kaasabil. Seda ei tohi lasta sündida. Tööliskonna seisukoht on selge! Kõik-Eestis asuvad ja Eestisse tagasitoodavad kapitalid tuleb plaanikindlalt rakendada tööle majanduse tõeliseks elustamiseks. Mõningate majandusringkondade tahte, et Eesti töölise elu ja olukord peab edaspidi olema võrdne hiina kuli või jaapani tööorja olukorraga, peab lõpp tehtama. Majanduselus ei saa arvestada eramaajanduse soovide ja isudega, vaid rahva laiade hulkade vajaduste ja plaanikindlate nõuetega.

Ja ainult plaanikindlalt tuleb toi-

mida majanduslikkudes küsimustes. Sest kui küsimust lahendada lihtsalt kraanide lahtikeeramise (nagu seda mõneltpoolt soovitakse), siis võib see raha uuesti korstnasse lennata, nagu oleme juba mitu korda näinud.

Selle plaanikindla tegevuse sihiks olgu — majanduse viimine tööjõu odavuse aluselt tehnilise tugevuse alusele.

Sest majandus on inimese jaoks, mitte inimene majanduse jaoks.

Tööliste palgavõitlus, mis muutunud viimasel ajal eriti hoogsaks, olgu kodanlusele meeletuletuseks, et majanduselu põhjalik uuendamine on möödapääsematu.

Seni kui süvenes kriis, võidi ikka ennast trööstida sellega, et olud on ebakorralikud. Nüüd, kus majanduslik olukord on püsivamaks muutunud, töötavate rahvahulkade olukord jäi aga endiselt viletsaks, peame eriti hoogsalt võitlema selle eest, et töötavate hulkade elujärg viimaks ometi paraneks.¹⁾

Ing.

¹⁾ Ajakiri oli trükivalmis, kui ajalehtedes ilmuvad teade, et majandusministeriumil on valmis kava rahvamajanduse elustamiseks suurte riiklikkude tööde kaudu. 23. okt. teatas riigivanem nahatöölise esindajatele, et kavatsetakse maksma panna palga- ja töötingimuste korraldamise dekreet. Järgmises numbris peatume lähemalt nende küsimuste juures.

Kollektiivleping.¹⁾

L. Metslang.

Eelmises „T. Hääl“ numbris jälgisime töösuhete korraldamise-, palga- ja teiste töötingimuste kindlaksmääramise — ajaloolist käiku. Nägime kuidas tööliste ja tööandjate vaheliste töösuhete korraldamine on arenenud rooma õigusele põhjendatult rendiõigusest moodsaks kollektiivseks tööõiguseks, mis peab kindlustama töölisele inimväärset elamist. Leidsime, et tööõiguse kättevõitjaiks on olnud tööliste ametiühingud, ja et käesoleval ajalgi töösuhete korraldamine tööõiguse alusel töölistele soodsate tulemustega ametiühinguteta ei ole üldse mõeldavki.

Käesolevas kirjutises peatume ülevaatlikut eriti kollektiivlepingu või ühislepingu juures. Loomulikult ei luba ajakirja vähene ruum seda teha tarvilise põhjalikkusega. Tuleb piir-

duda kollektiivlepinguga ühendusesolevate peaküsimuste esiletõstmisega. Kollektiivlepingu küsimusega põhjalikumaks tutvumiseks ametiühingud korraldagu kohapeal õpiringe, loenguid ja loetagu vastavat kirjandust. Selles asjas tarbekorral iga ametiühingu juhatus, töölisvanem või tööline pööraku Keskliidu sekretariaadi poole juhiste saamiseks.

Kollektiivleping on liitumisvabaduse (organisatsioonidesse koondumise õigus) kõrval kollektiivse tööõiguse tähtsaim osa. Kollektiivleping on seaduslik kokkulepe tööliste ametiühingu ja üksiku tööandja või nende organisatsiooni vahel palga- ja teiste töötingimuste kindlaksmääramiseks. Kõik tööandja poolt sõlmitavad üksiklepingud, palgaraamtud, peavad olema kooskõlas kollektiivlepingu nõuetega. Üksiklepingutes, palgaraamatutes, võivad esineda kollektiivlepingu normidest töölistele soodsamad tingimused, mingil juhul aga ei tohi need olla halvemad. Seega kollektiiv-

¹⁾ „Tööliste Hääl“ nr. 9, 1934. a. ilmunud artikli — Töölepingu areng ja selle tänapäev — järg.

lepingu abil määratakse teatud käitises või tööharus palga ja töötingimuste kohta miinimumnormid, millest vähemat palka ja halvemaid tingimusi tööandja ei saa tööliselise määrata.

Kui kollektiivleping on sõlmitud, siis üksikul töölisel ei ole enam tarvis tunda muret palga- ja teiste töötingimuste pärast. Ta ei pruugi väriseda „kõikvõimsa“ tööandja ja selle abiliste ees. Ei pruugi parema palga nurumiseks kulutada kontori uksti ja esineda n. n. „kintsukaapijana“, mida üksiklepingute süsteemi juures paljud töölisel teevad suurest kitsikusest sunnitu. Kollektiivlepingu juures tööandja ei saa kasutada üksiku tööliste nõrkust palga- ja teiste töötingimuste alla surumiseks. Tööandjatele on vastu seatud tööliste majanduslike võitlusorganisatsioonide — ametiühingute rinne. Ametiühingud on varustatud toetuskassade süsteemiga, mida kasutatakse võitluse päevadel liikmete toetamiseks. Ametiühingulise selgitustööga on liikmeskond tarviliselt distiplineeritud ja ühistundele äratunud.

Kõikides kultuurriikides on levinud kollektiivlepingud. Igalpool, kus töölistel on olemas ametiühingutesse koondumise vabadus, on see moodne ja otstarbekohane töösuhete määramise moodus tarvitusel. Toome eelolevas tabelis kollektiivlepingute leviku kohta mõningaid näited. 1928. a. oli mitmetes riikides kollektiivlepinguid sõlmitud järgmiselt:

Riik	Lepingute arv	Lepingute alla kuuluvate tööliste arv	Tööliste koguarv ¹⁾	Organiseeritud tööliste kokku ²⁾
Saksamaa	8.178	12.267.440	21 milj.	8.694.887
Austria	2.976	989.884	2 milj.	999.137
Australia	777	740.000	1½ milj.	911.541
Norra	1.017	122.756	635.000	107.988
Rumeenia	220	73.316	3½ milj.	41.421
Holland	1.013	279.471	2 milj.	561.037
Rootsi	3.326	512.542	1½ milj.	564.009

Viimastel aastatel on välisriikides jäänud kollektiivlepingute alal olukord üldiselt endiseks. Välja arvatud Saksa, Austria ja mitmed teised diktatuurimaad, ka seal tunnustatakse kollektiivlepingute põhimõtet. Ent tööliste vabade organisatsioonide puudumise tõttu, ei

¹⁾ Tööliste koguarvus on esitatud kõik tööliste mõiste alla kuuluvad isikud- tööstustöölised, põllutöölised, kaubandus- ja transporttöölised, käsitöölised, kalurid, vabakutselised, ametnikud ja teatud osa väikemaapidajaid.

²⁾ Organiseeritud tööliste üldarvu hulka on arvatud kõigi ametiühingute liikmed — vabaametiühingud, kommunistlikud, sündikalistlikud, kristlikud, neutraalsed.

ole töölistel neis riikides kollektiivlepingute sõlmimise asjus peaaegu mingit kaasaraakimise õigust. Mitmes riigis kollektiivlepingute alla kuuluvate tööliste arv kriisist hoolimata on suurenenud — Rootsi, Norra, Daani, Soome, P.-Ameerika Ühisriigid j. t. Tabelis märgitud arvude kohta tuleb tähendada veel seda, et kollektiivlepingud haaravad eeskätt tööstustöölisi, kelle rõhuv enamuse kuulub kollektiivlepingute alla. Kuid ka teistes tööharudes on olemas rohkelt kollektiivlepinguid. Igatahes esitatud andmeist nähtub, et kollektiivleping on üldiselt tuntud palga- ja teiste töötingimuste kindlaksmääramise mooduseks, neis riikides, kus töölisel on üles ehitatud tugevad ametiühingud. Andmeid esitamata võib juurde lisada veel seda, et neis riikides on tööliste palgad kollektiivlepingute tõttu palju kõrgemad, kui neis riikides kus palgaolude korraldamise alal valitseb n. n. „vabakokkuleppe“ anarhia ja tööandjate täieline omavoli — s. o. riigid, kus puuduvad kollektiivlepingud.

Välisriikides sõlmitakse kollektiivlepinguid mitmesuguse ulatusega. On olemas lepinguid ühe käitise, käitiste grupi, ühe tööharu, mitme tööharu ja kõigi tööharude ulatuses. Enamtarvitavam ja otstarbekohasemaks on kujunenud tööstusharuline, mitmetööstusharuline või kõigi tööharude kollektiivleping. Ja seepärast on tööliste organiseerimine seatud sellisele alusele, et teatud tööharu töölisel kuuluvad kõik ühte ülemaalsele tsentraliseeritud tööharu liitu, millel on osakonnad ja usaldusmehed kohtadel üle maa. Kõik võitlusfondid, abistamise kassad ja töövõitlusi ja töölepinguid puutuvad toimingud on koondatud liidu juhatuse juurde. Kongresside, üldhääletuste ja valitud esindajate kaudu liikmeskond avaldab oma tahet liidu tegevuse asjus. Ülemaalsed liidud on koondatud Keskliidu ümber, et keskendada kogu ametiühingulist liikumist ja suuremate töövõitluste juhtimist. *Seesugusel viisil on võimalik tõsiselt ja otsustavalt kõnelda hästiorganiseeritud, majanduslikult tugevate tööandjatega: sundida neid lepinguid sõlmima ja lepingutest kinni pidama.*

Peaaegu kõikides riikides, kus tarvitatakse kollektiivlepinguid, on olemas erilised kollektiivlepingute seadused. Nende seadustega tunnustatakse seda põhimõtet, et kollektiivlepingutel on teatud ulatuses avalikõiguslike aktide iseloom. See teeb kollektiivlepingutega ühendusesolevate nõudeasjade protseduuri kergemaks ja lihtsamaks. Varemalt tuli tööliste ametiühingutel kollektiivlepingute rikkumise puhul ajada keerulisi ja pikki tsiviilprotsesse ja sageli kohtuvõimud ei tunnustanudki kollektiivlepinguid. Ametiühingutel tuli tihti-

Raskel ajal on tööliste parimaks sõbraks — tugev ametiühing!

Ametiühingud linnades ja maal pole olnud kunagi nii hädatarvilikud tööliste õiguste kaitsmiseks ja elamisvõimaluste parandamiseks kui just praegu.

Töölisklass parandab oma elujärge vaid siis, kui organisatsioon teda ühendab, teadvus ja ühine tahe teda juhib.

Iga tööline astub oma tööala ametiühingu liikmeks!

peale nõuda lepingute täitmist ränkade streikide abil.

Kollektiivlepingute seaduses on ette nähtud võimalus, et lepingu normid on maksvad lepingu alla kuuluvate käitiste kõigi tööliste kohta, kas tööline asjaosalisse ametiühingusse kuulub või mitte. Kuid tegelik elu on viinud kultuuririkikides tööliste enamiku arutamisele et nõrga organisatsiooniga on võimalu üldse kollektiivlepingut sõlmida ja sellest kinni pidada. Eelolevas tabelis toome andmeid, kui suur % kollektiivlepingute alla kuuluvatest töölistest 1930. a. lõpul Saksmaal oli organiseeritud ametiühingutesse.

Tööala	Kollektiivlepingu alla kuuluvast igast 100 töölisest organiseeritud			Mees- töölise keskmine tunnipalk pennides ¹⁾
	Mehed	Naised	Kokku	
Põllutöö	5,5	2,1	4,4	40 ²⁾
Mäetööstus	39,7	12,4	39,5	90
Kivitööstus	73,3	46,3	69,4	150
Raua valmist.	37,4	36,2	37,3	75
Teraskaup. valmist.	59,0	36,5	55,6	90
Masinaehitus	77,2	40,2	76,3	90
Elektritarvete tööst.	58,5	46,5	56,3	90
Tekstiiltööstus	50,3	47,1	48,6	80
Paberitööstus	71,8	69,0	71,0	85
Nahatööstus	74,2	73,5	74,1	90
Puutööstus	58,6	60,7	58,8	120
Toidu-maitseainet.	65,6	55,8	61,3	100
Riidetööstus	58,3	30,3	39,7	100
Ehitustööstus	83,2	59,2	83,2	120
Veevärgi töölised	82,8	50,8	82,2	105
Liiklemine	61,9	46,6	61,6	90
Keskmiselt kõigis tööharudes	51,5	31,4	46,5	—

Neist andmeist nähtub, et kui kollektiivlepingu alla kuuluvad töölised on tugevamini organiseeritud, siis palgad on kõrgemad. Organiseeritud töölised suudavad sõlmida paremad lepingud. Teiseks võib näha ka seda, et nõrgemini organiseeritud töölised suudavad sõlmida lepinguid ja neist kinni pidada. Sealjuures on nõuetav organisatsiooni aktiivsus ja teiste ametiühingute toetus. Kokkuvõttes on siiski mõõduandev kogu maa ametiühingulise liikumise üldine tase. Palgolude korraldamise praktika näitab, et kollektiivlepingute läbiviimise eeltingimuseks on vähemalt 30% tööstustöölise kuulumine ametiühingutesse.

Ka meil Eestis töösuhete korraldamiseks on maksmas kollektiivlepingute seadus (RT. nr. 33 — 1929, seda seadust võib leida veel J. Klement, Töökaitse seadused ja määrused, E. T. Kesklüüdi kirjastus 1932, lhk. 42—44). See seadus on antud välismaade vastavate seaduste eeskujul. Seega on meil võimalik sõlmida kollektiivlepinguid kindlas seaduspärasel vormis. Varem oli meil kollektiivlepingutel moraalne jõud. Lepingu rikkumise juhtudel

¹⁾ 1930. a. maksis 100 saksa penni 90 eesti senti. Tunnipalgad on toodud ümargutes arvudes. Hitleri valitsus on viimaste aastate jooksul palku rängalt alandanud ja hävitanud vabaametiühingud ühes kollektiivlepingutega.

²⁾ Põllutöölise keskmine tunniteenus on arvestatud raha- ja naturaalpalka alusel.

oli asjaosalistel töölistel ja nende ametiühinguil raskepärane nõuda kohtuteel lepingu täitmist ja kahjutasa.

Kõigepealt on seaduses kindlaks määratud, kes võivad sõlmida kollektiivlepingut. Seda võidakse teha tööliste ametiühingu ja tööandjate ühingu, või üksiku tööandja vahel. Samuti võivad sõlmida kollektiivlepingut töölise ametiühingute grupid mitme tööandjaga või tööandjate ühingute grupiga.

Kui kollektiivleping on sõlmitud teatud käitise või tööstusharu kohta, siis võib lepingus ette näha, et kokkulepitud töötingimused on maksvad ka nende tööliste suhtes, kes ei ole ametiühingu liikmed, kellega leping on sõlmitud. See on tarvilik selleks, et ühe ja sama töö eest ei maksetaks mitmesugust tasu. Kollektiivlepingu tingimustel on suurem jõud, kui isikliku töölepingu, palgaraamatu tingimustel. Tööandja töölele palgaraamatu välja andes, ei või sellega määrata halvamaid töötingimusi kui kollektiivlepingus kokku lepitud, küll aga võivad need olla paremad. Kui tööandjal oleks võimalik isikliku lepinguga, palgaraamatuga muuta kollektiivlepingu norme, siis ei oleks kollektiivlepingul mingit mõtet.

Kollektiivleping peab olema kirjalik. Maksma hakkab leping päevast, mil lepingu sõlminud pooled või üks neist on teatanud lepingu sõlmimisest Teedeministeeriumi Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnale. Kollektiivlepingu tingimused tulevad kanda palgaraamatusse.

Kollektiivlepingut võib sõlmida teatud töö kestvuseks, määramata aja peale või määratud aja peale, kuid mitte üle viie aasta. Teatud töö kestvuseks sõlmitud leping lõpeb siis kui lepingus ette nähtud töö lõpeb. Määratud ajaks sõlmitud leping oma tähtaja möödumisel loetakse määramata ajaks sõlmitud lepinguks, kui ei ole teisiti kokku lepitud. Määramata ajaks sõlmitud kollektiivlepingut võib kumbki pool lõpetada, teatades sellest vastaspoolele teedeministeeriumi kaudu vähemalt kaks kuud ette, kui ei ole tähtaja suhtes kokku lepitud teisiti. Kollektiivlepingu sõlminud ühingu võivad ilma eriliste volitusteta esineda kohtus oma liikmete eest, kelle suhtes on rikutud lepingut. Kollektiivlepingud, samuti kõik kirjajavahetus nende suhtes on vabad tempelmaksumust.

Maksva kollektiivlepingu alusel meil seni ei ole sõlmitud kollektiivlepinguid nimetamisväärselt. Mõne aasta eest sõlmiti kollektiivlepingud Tallinnas ja Tartu rätsepatöölise poolt, kuid tööliste organiseerimatus tõttu oli raskusi lepingute täitmisega. Kuid kollektiivlepingute põhimõte ei ole meie töölis-
konnale võõras. Kuni 1927. a. oli trükiteö-
listel pea kõikides linnades sõlmitud kollektiivlepingud. Ja vabariigi algaastail käsitati ühislepingute küsimust meie tööliskonna keskel väga intensiivselt. Ja viimasel ajal on jälle tõusnud tööliste keskel huvi kollektiivlepingute vastu. Tartu nahatöölise ja Pärnu sadamatöölise palgavõitluse puhul nõuti tööliste poolt kollektiivlepinguid, kuid kahjuks ei läinud korda seal sõlmida seaduspäraseid kollektiivlepinguid, vaid saavutati ainult eraõiguslikud ühislepingud.

Meie töölistel tuleb astuda suuremal arul ametiühingutesse, moodustada tugevad ametiühingud, seada sisse tarvilikud toetus-kassad ja luua tihedad sidemed teiste maade vennasorganisatsioonidega. Siis on ka meil võimalik palga- ja teiste töötingimuste korraldamiseks kasutada moodsaimat ja parimat moodust — kollektiivlepingute süsteemi. Ametiühinguteta ei ole kollektiivlepingute sõlmimine ja täitmine mõeldavgi.

Meil on kasutada liitumisvabadus ametiühinguisse, streigivabadus teatud ulatuses ja seadusepärane alus kollektiivlepingute sõlmimiseks. Nüüd on rasketes oludes siplevate tööliste otsustada, kas nad tahavad oma majanduslikku olukorda parandada või mitte.

Kui see tahe on olemas, siis igal töölisel linnas ja maal tuleb astuda E. T. Keskliidu ümber koondunud ametiühingutesse. Ainult tugevad ametiühingud võivad parandada tööliste majanduslikku olukorda, pannes maksma paremaid töötingimusi kollektiivlepingute kaudu.

Iga tööline teadku, et seadused ilma inimese tahtelise tegevuseta on ja jäävad surnud tähtede koguks. Sotsiaalseaduse täitmist võib töandjalt nõuda sunnitöö karistuse ähvardusega, kuid seadus jääb paberile, kui organiseeritud töölised puuduvad. Parim sanktsioon tööliste õiguste ja elamisvõimaluste kaitseks on tugev ametiühinguline liikumine.

Eestis tööpuudust ei ole!

Teedeministeeriumi poolt on avaldatud ülerikklik kokkuvõtte töötute arvu kohta 1. sept. 1934. a. („Vaba Maa“ 14. sept. nr. 216). Need andmed näitavad nimetatud päevaks ainult 129 töötut, 37 meest ja 92 naist. Seega võib konstateerida, et tööpuudus on meil sedapuhku likvideeritud täielikult. Töötute arvu vähendamist minimumini pannakse uue tööbörside korralduse arvele, mis takistab igasu-

guse elemendi kuhjumist tööbörside nimestik-kudesse. Loodetakse, et uue tööbörside korralduse tulemusena, eeloleval talvel saab töötute arv tõusta vast ainult vähele-kuuele tuhandele.

Ametlikule aruandele võime juurde lisada seda, et töölisvanemate ja ametiühinglaste andmete kohaselt töövõimalused sügise tulekuga on muutunud vägagi räheseks.

Hispaania sündmused.

Kogu maailm jälgis pineva huviga Hispaania sündmusi. Hispaania töötav rahvas — töölised ja talupojad võitlesid otsustavalt töölisorganisatsioonide juhtimisel tagurlise valitsuse vastu. Sõjariistade abil kaitses rahvas oma õigusi ja vabadusi. Verine võitlus algas 5. okt. ja kestis täie ägedusega kuni 12. okt. Tagurlise valitsuse käsutuses olid relvastatud kaitsejõud, riigiparaat ja katoliiklik kirik. Laiadel rahvamassidel olid vaid puudulikud sõjariistad ja seepärast ei suudetud vastu panna ning revolutsiooni võidule viia. Hispaanias on nüüd hävitatud rahva õigused ja elamisvõimalused alla surutud seniks, kuni töötaval rahval korda läheb diktaatoreid võimu juurest minema peksta.

1931. a. 14. aprillil langes Hispaania kuningatroon revolutsiooniliste jõudude löökide alla. Kuulutati välja vabariik. Töölisliikumine, eriti ametiühinguline liikumine hakkas arenema suure hooga. 1930. a. oli Hispaania vabaametiühingute keskliidul liikmete arv kõigest 275.000, kuid 1932. a. lõpul oli see tõusnud juba üle 1 miljoni. Ja kasv kestis kogu aeg edasi. Ametiühingutel läks korda läbi viia rida tähtsaid reforme töötava rahva majanduslikkudes ja õiguslikkudes huvides. Pandi maksma terve rida sotsiaalseadusi palgaolude korraldamise, tööaja pikkuse, sotsiaalkindlustuse, töökaitse, töotervishoiu jne.

alal. Maarahva huvides viidi läbi osaline maareform — suurmõisade tükeldamine. Suured põhjalikud ümendused seisid veel ees.

Kuid tagurluse ei jäänud magama. Hispaania on katoliiklik maa. Vabariik rüüstas kloostrite määratud suured varandused ja kärpis kiriku õigusi hariduselus. Kirikute ja kloostrite preestrid alustasid seepärast suurt kihutustööd vabariigi vastu. Hispaanias on rahvaharidus veel väga madalal tasemel, eriti maal. Kirjaoskamatuid on palju. Seepärast oli kuningriiklaste, kirikujuhtide ja teiste tagurliste kihutustöö edu, eriti usklikkude naiste keskel. Järgnevatel valimistel tõusis uuesti vanameelsete mõju. Ja käesoleval aastal läks rüügvõim täiel määral parempoolsete parteide kätte. Kuulutati ristsõda marksismi — s. o. töölisliikumise ja selle saavutiste vastu. Hakati ka kärpima vabariigi ajal elluvõidud majanduslikke ja õiguslikke ümendusi. See avas küll rahva laiade hulkade silmad tagurluse suhtes, kuid oli juba hilja. Rüügvõim ja sõjariistad olid rahvavaenlaste käes. Rahva viha oli võimetu toore vägivalla vastu.

Oktoobri algul hakati sulgema tööliste, töölisorganisatsioone, vangistama tööliste juhte. Töölis-konnal ja talurahval ei olnud teist teed kui nad pidid astuma otsustavasse võitlusesse. Kuulutati välja üldstreik. Algas

kangelaslik võitlus, mis haaras üle maa kõige laiemaid rahvahulki. Kuid moodsate sõjariistadega varustatud sõjavägi võitis puuduliku relvastusega rahva.

Praegu töötavad sõjakohtud Hispaanias

üle maa. Töölisliikumine ja selle tegevusvõimalused on surutud maha. Kuid on selge, et ükski diktatuur ei jää püsima igaveseks. Varem või hiljem võidab ka Hispaanias töötav rahvas — töölised ja töötavad talumehed.

Põhjamaade ühistöökonverents.

Stokholmis peeti 17. ja 18. augustil n. n. põhjamaade ühistöö konverents, millest võtsid osa norra, daani, rootsi, soome ja islandi sotsialistlikule parteide ja ametiühinguliste keskkliitude esindajad.

See konverents oli eriti tähtis sellepolest, et norralased, kes peale ilmasõda olid kord 3. internatsionaalis ja sealt hiljem astusid sealt välja, loovad nüüd sidemeid uuesti teiste põhjamaade töölisorganisatsioonidega. Norralased olid ka kõige arvukamalt esitatud, tervelt 10 delegaadiga: norra parlamendi esimees J. Nygaardsvold, Oscar Torp, Martin Tranmael, Magnus Nilsen ja Eugen Johannessen, kes olid partei esitajaks, kuna Norra Ametiühingute Keskkliitu esitasid esimees Halvard Olsen, Torbjörn Hendriksen, Elnus Volan, sekr. Alfred Madsen ja Sigurd Forbord. Taani delegatsioon koosnes peaministri Stauningist ja sekr. Alsing Andersenist partei esindajana ja esim. Vilh. Nygaard ning sekr. Chr. Jensen olid Taani Ametiühingute Keskkliidu esitajad. Soome parteid esitas sekr. mag. K. H. Viik ning ametiühingute keskkliitu esim. Edvard Hutunen ja Karl A. Fagerholm. Islandi partei esitajana viibis konverentsil Addur Olafsson ja Eestimaa Töölisühingute Keskkliidust J. Mikkelsen mitteametliku esitajana, sest E. T. Keskkliit ei kuulu veel sellesse ühistöö komiteesse.

Peale välismaalaste esitasid rootsi parteid sotsiaalminister Möller ja minister Engberg, Rootsi ametiühingute keskkliitu esim. Edvard Johanson, sekr. Per Bergman ja laekur Johan-Olov Johanson. Konverentsi juhina toimus rootsi peaminister Per Albin Hansson.

Peale põhjalikke aruandeid ja tuleviku perspektiivide arutamist oli tähtsamaks arutluse aineks norra tagasitulemise tingimused n. n. põhjamaade ühistöö komiteesse. Lübi-

rääkimistel selgus, et eeltingimuseks tagasitulekuks on norra partei liitumine Sotsialistliku internatsionaaliga ja ametiühingute keskkliidu liitumine Rahv. Ametiühingute Liiduga. Norras sinnitab aga selle küsimuse otsustamine siseorganisatsioonilisi raskusi, kuid asjast ülesaamiseks korraldatakse tulevikus hääletus organisatsiooni liigete hulgas, nii et novembris kokkuastuv Norra Ametiühingute Keskkliidu kongress nähtavasti ei otsusta küsimust veel lõplikult. Pika diskussiooni tulemusena võeti vastu resolutsioon, milles märgiti, et

konverents on kuulnud ära aruanded osavõtivate maade poliitilisest ja ametiühingulisest olukorrast ja lähema tuleviku väljavaaleist.

Aruandeist selgub, et töölisparteid ja ametiühingud korra-osavõtvatel maadel, eriti sise poliitilistes küsimustes, nagu võitluses tööpuudusega, kriisiga ja põllumajanduse abistamises, püüavad tõsta ühiskondlike korraldustega laiale töötavate hulkade elustandarti ja seks töölisorganisatsioonide poliitika oma peajoonetes on täiesti sama.

Samuti on selgunud, et parteid erimais demokraatia ja rahvavabaduste säilitamiseks ja kaitseks asuvad ühistel seisukohtadel. Sellega on loodud alus osavõt. maade töölisliikumise laiaulatuslikuks koostöök.

Sellepärast, et Norra Töölispartei ja Ametiühingute Keskkliit ei kuulu vastavatesse internatsionaalidesse, kuhu teised põhjamaade töölisorganisatsioonid on liitunud, ei ole võimalik sellane ühistöö põhjamaade ühistöökomitee kaudu, kuid ühistööd jätkatakse konverentside kaudu põhjamaadele ühiste sotsiaalsete, majanduslike ja poliitiliste küsimuste käsitlemiseks.

Põhjamaade ühistöökomitee oma koosolekul otsustas järgneva aastaks määrata sekretariaadi asukohaks Helsingi.

Rootsi Ametiühingute Keskkliidu kool.

Rootsi vabamaetiühinguline liikumine, mis haarab ligi 650.000 organiseeritud töölise, paneb väga suurt rõhku tõsisemale ja laiemalatuslikule töölisühendustööle. Rootsi Ametiühingute Keskkliit on laialt tuntud Brunnsviki rahva kõrgema kooli juure asutanud oma eri kooli, kus igal suvel korraldatakse 3-kuulised ametiühingulised kursused eriametiühingute liitude stipendiaatidele. Peale iga-

suvelise Keskkliidu kooli, korraldavad eriliidud oma osakonna juhatuste liigetele, usaldusmeestele ja teistele funktsionääridele paarinädalalisi kursusi.

Brunnsvik on kujunenud rootsi töölisühendustöö Mekkaks, kuhu suvel sõidab rohkel arvul välismaalasi. Suvel samal ajal ametiühingute kooliga töötavad Rootsi Töölisühendustöö kooli kursused 14-päevalise kestvusega

eriainetel, näiteks käesoleval suvel olid erikursused ametiühingulises liikumises, omavalitsuse, rahvusvahelise töölislükkumise, sotsiaalpoliitika, sotsiaalpsühholoogia jne. küsimustes.

Brunnsviki koloonia koosneb 14 hoonest, kusjuures ametiühingute koolil on kaks uut, suurt uuema nõuete ja praktiliste mugavustega varustatud hoonet õpilastele, kus igalühel on omaette ruum elamiseks ja õppimiseks. Ametiühingute koolile kuulub ka uus kahekordne loengute hoone 2 saaliga ja raamatukogu ruumiga. Peale selle leidub eriruumi lektoreile. Ametiühingute kooli raamatukogus on ligi 2000 köidet eriainelist kirjandust, nii et pea iga õpilane võib varustada end 3 kuu kestes rikkalikult eriainelise kirjandusega.

Käesoleval aastal võimaldas R. A. Kesklüü ka Eestimaa Töölisühingute Kesklüüdu instr. J. Mikkelsonil võtta osa rootsi ametiühingute koolist, mis kestis 17. juunist — 7. septembrini. 24 ametiühingute liitu olid saatnud kokku 50 õpilast keskmise vanadusega 25 aastat, uurima ametiühingulist teadust. Tavaliselt töötati 5 tundi päevas ning ülejäänud aeg oli vabaks töötamiseks ja referaatide kirjutamiseks, sest iga õpilane oli kohustatud vastavalt ärugaotatud teemidele kirjutama referaadi ametiühingulise liikumise ja rahvamajanduslike küsimuste üle. Referaadid kanti loengute saalis ette ja diskuteeriti põhjalikult vastava ala lektori juhatusel ning tarbekohaste täiendustega. Õppetöödel ja loengutel püüti võimalikult alati tarvitada elavat diskussiooni.

Ametiühingute kooli juhatajaks on rootsi tuntud ametiühinguliste küsimuste tundja, toimetaja Sigfrid Hanson, kes kirjutanud terve sarja teoseid ametiühingute ajaloo ja eriküsimuste alal. Ametiühingulist teadust oli koolis ligi 70 tundi S. Hansoni juhatusel, peale selle oli eriloenguid Frans Severinilt, Knut Larssonilt, Erik Pettersen-Gonäsilt ning Hilding Sköldilt. Rahvamajanduses oli 50 tundi Alf Johanson'i juhatusel, majandusgeograafias 25 loengut Björn Sternerilt, samapalju loenguid töökaitse inspektor Kerstin Hesselgrenilt töökaitse ja sotsiaalseadusandlusest vastavate valguspiltidega. Sven Backlund kõneles 20 loengus rahvusvahelisest sotsiaalpoliitikast ning fil. dr. Alf Ahlberg 22 tundi sotsiaalpsühholoogist ning 26 tundi

sotsialismist. Rootsi Kesklüüdu kassahoidja Johan-Olov Johanson selgitas raamatupidamist 30 tundi ja fil. lic. Al. Vanner 24 tundi statistikat. Rahvusvahelisest töölislükkumisest andis ülevaate Gunnar Hirdmann 15-tunnilises loengus. Prof. Gunnar Myrdal pidas eriloengu majanduslikust arengust ja ametiühinguist ning sekr. Ernst Buxelius tööpuuduse vastu kindlustamise seadusest. Kehaliseks kasvatuseks oli igal hommikul ½ tundi võimlemist ja ujumise harrastuseks pakkus häid võimalusi lähedal asuv Vösmani järve. Brunnsviki koloonia asub kaunimas rootsi maakonnas Dalarnis keset ilusaid järve- ja rauamalmirikkaid mägesid, mis võimaldavad kaevandustes tuhanded mäekaevureile tööd.

Ametiühingute kooli lõpul korraldati ekskursioon suurde Damnavertsi rauatehasesse, kus töötas umbes 2000 töölist. Seal oli võimalus jälgida tööprotsessi torraava malmi sulamisest mehaneeritud valtsimisakonnani ja valmisraudteerobasteni. Samuti pakkus huvi suur Kvarnsvedensi paberitehas 800 töölisele, mille toodang aastast 1000.000 tonni paberit. Kõikjal liikus lint ja ratsionaliseerimine. Vaadeldes selgub mõne minuti jooksul, miks ratsionaliseerimise tõttu paisatakse tööliste massid töötaolekusse. Praeguse võrdlemise hea konjunkturi juures on Rootsis süiski üle 80.000 töötut, mille üheks põhjuseks on ratsionaliseeritud käitised, kus tööaega pole vastavalt lühendatud tootmisaparaadi võimsuse tõustes. Ekskursioon lõppes Faluni kuulsas ja huvitavas mäekaevanduse muuseumis.

Ametiühingute 3-kuuline kursus läks möödunud aastal maksma 19.750 kr., millest Rootsi Kesklüü andis 8.750 kr. ja õpilased tasusid 11.000 kr. Õpilaste stipendiumid olid 225—325 kr. vastavate liitude poolt.

Möödunud talvel korraldati 2 erikursust Rootsi Metallitöölise Lüüdu ja üks kursus Omavalitsusteenijate Lüüdu poolt, milles kaivas olid küsimused, nagu: ametiühinguline liikumine ja kollektiivlepingute seadus, kutsehädaoht ja töökaitse, tööaja seadused, tööpuuduse küsimus, ratsionaliseerimine, rootsi keel kõnes ja kirjas, lüüdu ajalugu, ametiühinguline raamatupidamine ja revisjon.

Peale sellaste kursuste tehakse väga palju selgitustööd rohkearvulistes ametiühingulistes õpperingides. J. M.

Ametiühinguline ringvaade.

TALLINNA SADAMATÖÖLISTE ÜHISUSE KOOSOLEK

peeti 16. septembril sadamas.

Koosolekut juhatas A. Poller, protokolliis A. Offenbach.

Nagu ühisuse aruanne näitab, on ühisuse juhatus mitmel korral käinud riigivaneam ja

teedeministri jutul sadamatöösse puutuvais küsimusis. On peetud koosolekuid ka stividooridega, mille alusel loodi ka nende vahel kokkuleppeid. Ühisuse liikmete boikoteerimine on stivide poolt lõpetatud. Töö suhtes kaevata ei või. Sadamatöölise kontingendi dekreet on igatepidi tervitav, kuigi sadama-

töölised vajavad vastavat seadust, mis kindlustab töö korraldust sadamas. Kassaseis on rahuldav ja kassa läbikäik näitab elavnemist möödunud aasta vastu.

ITF Pariisi istungi aruanne kannab ette A. Offenbach, kes käis vastaval istungil. On loodud sidemed ITF juhtivate tegelestega ja tutvustatud eesti transporttöölise liikumist. Aruanne võeti teadmiseks.

Otsustati neile liikmetele, kes korralikult oma liikmemaksu — palgast 3%, ei tasu ühise kassase, abi ega toetust mitte anda. Samuti ei võimaldata laenude või avansside saamist.

Läbirääkimiste all otsustati ühisele palgata usaldusarst, kuna kassa seisukorra parandamisega on see võimalik. Palkamine jäeti juhtuse hooleks.

Koosolek oli asjalik ja suurimaid vaielusi ei tekkinud.

KIMBERGI METALLITÖÖSTUSE

töölise üldkoosolek peeti 10. okt. 86 töölisest oli koosolekul 60. Peale töölisvanema valimistega ühendusesolevate küsimuste oli päevakorras Keskliidu sekretäri L. Metslangu referaat: „Sotsiaalkindlustuse küsimusi“. Referent peatus eriti vanaduse- ja invaliidisuse kindlustamise juures, andes ülevaate ka tööandjate rünnakust haigekassadele.

Referaadi lõpul koosolek võttis ühel häälel vastu otsuse: Koosolek peab tarvilikuks sotsiaalkindlustuse laiendamise. Eriti tuleb riigivõimul samme astuda vanaduse- ja invaliidisuse-kindlustuse maksmapanekule. Kõigil töölistel tuleb ära kasutada kõik võimalused selle küsimuse propageerimiseks laiemates rahvahulkades.

Koosolek protesteerib tööandjate kavatsuse vastu hävitada haigekassades töölise omavalitsus ja halvendada arstiabi võimalusi.

Koosolek oli igatepidi üksmeelne ja asjalik.

Inglise ametiühingute suurjuubel.

30. aug. — 2. septembrini pühitseti Inglismaal Dorchesteris Tolpudde külas inglise ametiühingulise liikumise pioneeride 100 aastast mälestuspäeva. Harva on see inglise väike provints näinud nii palju ametiühingulasi koos. Samal ajal peeti ka inglise ametiühingute kongress ja rahvusvahelise ametiühingute liidu nõukogu koosolek. Pidustusile oli tulnud vöörleid 20 rügist, muude hulgas ka Indiast, USA-st ja Kanadast.

Sellased suurejoonelised pidustused korraldati 6 inglise maatöölise: George Lovlessi, Thomas Standfieldi, James Lovelessi, John Standfieldi, James Hammeti ja James Brine mälestuseks, kes 100 aasta eest asutanud Tolpudde külas maatöölise ametiühingu, lootes selle kaudu oma väljakannatamatult rasket majanduslikku olukorda parandada. Tööandjail läks korda saata ühte oma provokaatori töölise ridadesse, mille tõttu oldi töölise kavatsusist võrdlemisi hästi informeeritud. Politseivõimud arreteerisid töölise terroriseerimiseks kuus eelnimetatud ametiühingulist kangelast ning äärmise klassikohtu otsuse järele saadeti nad 7 aastaks maalt välja kui suurimaid kurjategijaid Batany Bayse Uus Lõuna Walesi, Austraaliasse 1834. a. Maalt väljasaatmist loeti sel ajal äärmiselt häbistavaks karistuseks, mis võrdus surmanuhtlusele, sest sageli suuremad kurjategijad surmanuhtluse asemel saadeti Austraaliasse asumisele.

Teised selleaegsed töölise grupid ja ametiühingud ei kokkunud sellest, vaid tööliskumine aktiveerus seda enam. Valitsuselt nõuti kategooriliselt väljasaadetute tagasitoomist. Londonis korraldati rongikäike ja massilisi meeleavaldusi, millest võttis osa 200.000 töölisi. See oli küllalt suur arv võrreldes tolleaegsete oludega. Organiseeritud tööliskonna survele oli valitsus sunnitud andma hiljem järele ja vabastama väljasaadetud, kes tagasi tulles võeti äärmiselt soojalt vastu. Väljasaadetute perekonnade eest hoolitsesid ametiühingud ja abisid neid hiljem Kanadasse asumisele.

Mälestuspäevadel Dorchesteris kanti ette võistlusel esimesele kohale tulnud näidend, kus kujutati tabuvalt 6 ametiühingulase tragöödiat. Näidend kanti ette Dorchesteri raatuse, kus ametiühingulased mõisteti välja saatmisele. Peale selle korraldati suuremad spordivõistlused, tööliorkestrite mänguvõistlused ja suurejooneline rongikäik autodega, plakaatidega, kus kujutati inglise maatöölise olukorda. Peale muu ehitati omapärases stiilis, kuid tüüestüüsi uucaegse sisustusega maja 6 perekonnale, koosoleku saali ja muude ruumidega. Samuti avati mälestustahvel ja Inglise Ametiühingute Keskliidu kirjastusel ilmus 250-leheküljeline teos Tolpudde marüüritumi kohta, mis on huvitavamaid teoseid ametiühingulise liikumise ajaloo alal.

SISU: 1) Kuna paraneb töölise olukord? 2) L. Meislang — Kollektiivleping. 3) Eestis tööpuudust ei ole! 4) Hispaania sündmused. 5) Põhjamaade ühiskonverents. 6) Rootsi ametiühingute Keskliidu kool. 7) Ametiühinguline ringvaade. 8) Inglise ametiühingute suurjuubel.

Toimetaja: E. Joonas, K. Must, L. Metslang, J. Mihkelson, A. Gustavson. Vastutav toimetaja: K. Must Väljaandja E. Töölisühingute Keskliit. Ilmub Tallinnas kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1934.